

КЛАСТЕРИ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Прокоф'єва Г. С.

старший викладач кафедри економіки
і моделювання ринкових відносин

Вакутіна М. О.

Студентка 3 курсу напряму підготовки «Фінанси, банківська справа та страхування»

Хмельницька А. С.

Студентка 3 курсу напряму підготовки «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

В умовах все більшого посилення процесів глобалізації світогосподарських зв'язків і міжнародної конкуренції, стійкість української економіки залежить від здатності кожного регіону успішно конкурувати на світовому ринку. Одним із інструментів стимулювання економічного розвитку регіонів виступає кластерний підхід, заснований на географічній інтеграції взаємопов'язаних виробництв, формуванні виробничих зв'язків між постачальниками, виробниками, освітніми установами, науково-дослідними інститутами, фінансовими установами, консалтинговими центрами тощо.

Кластеризацією вже охоплено понад 50% економік провідних країн світу. Кластери стають ключовим компонентом національних і регіональних планів економічного розвитку і формуються не тільки в промислово розвинутих країнах, а й у країнах, що розвиваються.

Географічна концентрація об'єднань і підприємств у певних галузях існувала протягом сторіч. По мірі залучення у конкурентну боротьбу й ускладнення сучасної економіки глибина й широта охоплення кластерів зростала. Глобалізація, поряд з розширенням знань, кардинально змінила роль кластерів у конкуренції [1].

У зарубіжних країнах кластерна форма організації господарства використовується для створення «полосів росту». Цими полюсами є, як правило, міста, де зосереджуються підприємства, виробничо-технологічні, економічні та трудові ресурсні зв'язки між якими впливають на суміжні території, підвищуючи рівень їх економічного і соціального розвитку. [2].

Кластери складаються з підприємств, спеціалізованих у певному секторі економіки й локалізованих географічно. Кластерами можуть бути як невеликі мережі малого та середнього бізнесу на мікротериторії (менш ніж 50 підприємств), так і значна кількість підприємств та структур (6-7 тисяч, як, наприклад, в Індії чи в Китаї), що охоплюють велику частку економіки на національному та регіональному рівнях.

Так основоположник сучасної теорії кластерного розвитку М. Портер, спираючись на теорію національної, регіональної та місцевої конкурентоспроможності, дає декілька визначень поняття «кластеру», з яких можна виділити такі:

- сконцентрована за географічною ознакою група взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у

споріднених галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств по стандартизації, торгових об'єднань) у певних галузях, що конкурують, але при цьому ведуть спільну роботу [1, с. 256];

- група взаємозалежних компаній, що географічно є сусідами, і пов'язаних з ними організацій, що діють у певній сфері, характеризуються спільністю діяльності й взаємодоповнюють один одного [1, с. 258];

- система взаємозалежних підприємств і організацій, цінність якої як єдиного цілого перевищує просту суму її складових частин [1, с. 275];

- форма мережі, що спостерігається в межах географічного регіону, в якій близьке розташування фірм і організацій забезпечує наявність певних форм спільності й підвищує частоту й рівень взаємодії [1, с. 290-291];

- деякий сукупний актив, що формує середовище, в якому фірми можуть легко й ефективно накопичувати необхідні знання, професії й ресурси [1, с. 411].

Аналіз інформації про 700 кластерів в різних країнах світу показує, що у 61% випадків кластери концентрувалися в межах міста або метрополії, у 20% на території в межах одного регіону (штату) і істотно менша частка кластерів перебувала в рамках цілої групи регіонів, країни або на межі між регіонами й країнами [3, с. 24].

Передумовами створення кластерів в Україні можуть слугувати: доступність певних видів ресурсів, спеціалізовані навички працівників, проведення університетських досліджень, зручне географічне положення, необхідна інфраструктура, підвищений місцевий попит на певний вид продукції, існування постачальників і підтримуючих галузей для створення майбутнього кластера. Кластери можуть утворюватися навколо окремих підприємств, галузей чи природного ресурсу. На розвиток кластера особливо впливають три фактори: інтенсивність конкуренції в місцевих масштабах, загальне середовище для формування нового виду економічної діяльності в даній місцевості, а також ефективність діяльності формальних і неформальних механізмів зведення разом учасників кластера [4, с. 122].

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників повинно стати пріоритетним напрямком економічної політики України. Багато регіонів країни планують незабаром створення й розвиток на своїй території кластерів. По-перше, це пов'язане з тим, що стан, характер, темпи розвитку різних галузей української економіки свідчать про слабкості внутрішньогалузевих зв'язків, низьку ефективність, нееквівалентність міжгалузевого обміну тощо. По-друге, поширення кластерів буде сприяти розвитку не тільки окремо взятих підприємств конкретної галузі, але й всієї галузі в цілому. По-третє, зросте інвестиційна привабливість регіону, кластер зможе одержувати гранти на саморозвиток. По-четверте, у регіоні почнуть створюватися робочі місця й з'являться додаткові доходи учасників кластера. По-п'яте, зросте ділова активність міст, сіл і селищ, господарський стан регіону поступово буде змінюватися у кращий бік.

Література:

1. Портер Майкл Э. Конкуренция / Майкл Э. Портер; [пер. с англ.]. – М.: Вильямс, 2005. – 608 с.

2. Инновационные инструменты и кластерный подход в реализации государственной региональной политики: опыт Украины и других европейских стран: сб. науч. докл. V междунар. научно-практ. конф. 02-03 июня 2010 года, Севастополь: 2010. – 93 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://eep.org.ua/page/clusters_development/uk/.

3. Меньшенина И.Г. Кластерообразование в региональной экономике: [монографія]/И.Г. Меньшенина, Л.М. Капустина. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. экон. ун-та, 2008. – 154 с.

4. Антонюк Г. Я. Теоретико-методичні основи дослідження конкурентоспроможності регіону / Г. Я. Антонюк // Наукові праці. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2007. – Том. 72. – Випуск 59. Економічні науки. – С. 118-124.